

ŞEMSETTİN SAMİ

TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

ROMAN

3. BASKI

♥can
miras

ŞEMSETTİN SAMİ
TAAŞŞUK-I TALAT
VE FİTNAT

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Can Miras

Taaşuk-ı Talat ve Fitnat, Şemsettin Sami

© 2020 Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: El-Cevaib Matbaası, 1289 (1873)

Can Yayınları'nda 1. basım: 2020

3. basım: Ocak 2024, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Editör: Erkan Irmak

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Başak Nur Vanlıoğlu

Baskı ve cilt: Vizyon Basımevi Kağıtçılık Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.

Beylikdüzü O.S.B Mah. Orkide Cad. No: 1/Z Beylikdüzü-İstanbul

Sertifika No: 52098

ISBN 978-975-07-4697-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ŞEMSETTİN SAMİ
TAAŞŞUK-I TALAT
VE FİTNAT

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan

Fatih Altuğ

ROMAN

♥can

Şemsettin Sami'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Taaşuk-ı Talat ve Fitnat, 2020

ŞEMSETTİN SAMİ, 1850'de, Yanya'nın Fraşer kasabasında doğdu. Fraşer ve Yanya'da başladığı eğitiminin ilk yıllarında Rumca, İtalyanca, Eski Yunanca ve Fransızca öğrenmeye başladı. Ayrıca özel derslerle Farsça ve Arapçada ilerledi. Dille kurduğu bu kapsamlı ilişki, 1871'de İstanbul'a geldikten sonraki çalışmalarına yön verdi. 1872-1873'te, Türkçenin ilk romanlarından *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı fasiküller halinde yayımladı. Pek çok gazete ve dergide hem yayıncı hem de yazar olarak yer aldı. Bir yandan Fransızcadan oyun ve roman çevirileri yaparken bir yandan da *Besa yahut Ahde Vefa*, *Seydi Yahya*, *Gave* adlı tiyatro oyunlarını yazdı. *Kamus-ı Türki* ve *Kamus-ı Fransevi* adıyla hazırladığı sözlükler, uzun yıllar alanındaki en önemli kaynaklar arasında yer aldı. Hayatının son döneminde, dokuz yılda tamamladığı altı ciltlik ansiklopedisi *Kamusü'l-Alam*'sa onu Osmanlı geç döneminin en üretken ve tanınmış yazarlarından biri haline getirdi. 1900 sonrasında yoğunlaştığı çalışmalarıysa Orhun Abideleri, *Kutadgu Bilig*, Kıpçakça gibi Türkçenin kaynaklarına yönelmişti. 1904'te Erenköy'deki evinde öldü.

Sunuş

1872-1873 yılları arasında *Hadika* gazetesinde tefrika edilen *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*, 1873'te kitap olarak basıldı. Bu çalışmada, aynı zamanda ilk Arapça romanın yazarı olan Faris eş-Şıdyak'ın sahibi olduğu El-Cevaib Matbaası'nda basılan bu baskı esas alındı. Arap harflerinden Latin harflerine çeviri yapılırken yalnızca harfler değil noktalama işaretleri de uyarlandı. Artık kullanılmayan Arapça, Farsça kelimelerin günümüz Türkçesindeki karşılıkları kullanıldı. Para ve zamanla ilgili veriler de dipnotlarda günümüz değerleriyle verildi.

Metnin hazırlanmasındaki yardımlarından dolayı Seda İzmirli Karamanlı ve Hüsna Baka'ya teşekkür ederim.

Fatih Altuğ

Sözün Başlangıcı

Aksaray'da, ufacık bir odada, tantanalı değil lakin pek temiz döşenmiş bir odada, yüzünde bir güzelliğin harabeleri görünen, elli-elli beş yaşında bir kadın minder üstüne oturup bir şey dikiyordu. Gözü dikışte, eli iğnede lakin zihni başka yerde olup bir şey düşünür ve düşündükçe hüzünlü ve kederli olur gibi görünüyordu. Biçare ihtiyarlar geçmiş şeyleri hatırlarına getirdikçe hüzünlenirler. Çünkü ömürlerinde geçirmiş oldukları sevinç günlerini andıkları vakitte o günlerin bir daha dönmeyeceğine üzürlü ve çekmiş oldukları kederleri hatırladıklarında gönüllerinin yaraları tazelenir. Bu kadının karşısında on sekiz-on dokuz yaşında yüzünde hâlâ tüy tüs yok, gayet güzel gecelik elbisesiyle giyinmiş bir delikanlı oturuyordu; başını eline dayamış ve yastığın üzerinde bir kitap açmış, fakat gözlerini kitaba değil, karşısındaki duvara dikip derin derin düşünmeye varmış ve hayran hayran bakakalmıştı. Minderin karşısında, bir sandalye üzerinde, ne yaşta olduğunu fark edemem, lakin ihtiyarca görünür bir Arap karı oturup yüzünü iki eline ve dirseklerini dizlerine dayamış ve bir büyük hayret ve şaşkınlıkla gözlerini kadından oğlana ve oğlandan kadına

gezdirdi. Kadın, Arap'ın bu türlü bakışını yan gözle gördüğü gibi başını kaldırıp Arap'ın yüzüne bakar, Arap'sa renk vermemek için gözlerini kapıya doğru çevirip tavana doğru kaldırmaya, velhasıl kadının ve oğlanın yüzüne bakmaya mecbur oldu.

Kadın o vakit yüzünü gence çevirip öyle dalmış olduğunu gördüğü gibi, "Oğlum Talat, ne oldu sana bugün? Âdetin üzere okuduğun şeylerden bize de bir şey söylesen a! Baksan a! Dadı onun için bekliyor. Hem de dadı çok merak etti o hikâyenin sonunu dinlemeye. İşte bir saat var ki bir sana bakıyor ki başlayasın, bir bana bakıyor ki sana söyleyeyim. Lakin kendisi söylemeye utanıyor," dedi.

Dadı sandalye üzere bir hareket ederek, "Ha ha buyukhanım eyi söyler. Ben şok ister o hakaye dinlamak, şok güzel hakaye. Amma bakar ki hanım dıkmağa dalmış, bey düşünmeye varmış, ben de sükût eder durur. Kuşluk işün hazır yemak var, ahşama yabacak ama vakıt var bende," diyerek sözü uzatır.

Talat Bey, Arap'ın manasız sözlerini dinlemeyip, "Ah anneciğim, bilmem ne oldum, bugün keyfim yok," dedi.

"Allah'a emanet oğlum nen var?"

"Bir baş ağrısı, bir sersemlik, bir..."

"Vah vah! Oğlum hastalık şakaya gelmez, kendini bir hekime göstermelisin."

"Aman buyukhanım, bu hekımlar! Baş ağrısı hekım iyi yapmaz, okutmalı ha... Baş eyi olmak ister. Baş ağrısı gaşmak ister. Okutmalı, ha ne ya hanım. Gaşan sene bana nasıl sıtma galdi! Uş ay sıtma! Hekım galur, gider, hap verir hem ne hap! Zehir! Şok defa boğazıma kaldı. İlahi Yarabbi! Ne şakdı ben o hap ile, hap adamı eyi eder mi? Hap sıtmaya ne yapar? Sonra Allah razı olsun bizim abla galdi, beni gordi, tanımadı, o kadar ben zayıf oldu. Benim boyun ip gıbı oldu. Abla aldı hapı attı pen-

cereden. Beni aldı Kocamustafapaşa'ya goturdu. Orada bir harif var. Ama onun nefesi menşur. Hep İstanbul ona gıder. Ama sıtma, yalnız sıtma eyi eder o. Baş ağrısına, başka şeye karışmaz. Beni okudu bağladı. İşte bağ hâlâ kolumda duruyor. Hiş o vakıttan beri ben sıtma gormadı.”

“A! Dadı o şeylere sen ben inanırız şimdiki gençler inanmaz. Boşuna yorulma.”

“A! Ana kım inanmaz! O her kım okuduysa eyi etti. O kıtabla, hep kıtabla, kıtaptan okumuş ama nefesi var. Ha. Herkes okur ama nefes başka şey...”

Dadı nefese dair ne kadar söylese duymaz. Lakin koy söyleyin! Saliha Hanım bu türlü inanışlara çok müptela olmadığından Arap'a yukarıdaki cevabı verdikten sonra ne o ve ne Talat Bey, dadının gevezeliklerine kulak asıp birbiriyle söyleşmeye başladılar:

“Bugün kaleme¹ gitme oğlum. Ayşe Kadın'ı eczane-ye gönderelim. Bir hekim bulsun getirsin.”

“Aman valideciğim çok ehemmiyet verdiniz. Bir şeyim yok, kaleme gittiğim gibi açılırım. Ne hekime gerek kalır ne bir şeye.”

Talat Bey, kalkıp giyinmeye gider, giyinirken yüz bin hülya zihnine gelir geçer.

Sohbet

Ayşe Kadın, Talat Bey'in gitmesiyle beraber Saliha Hanım'a yaklaşıp, “İste hanım. Ben sana her gun soyler. Maşallah... Allah emanet... Şocuğun yirmi yaşına vardı. Şimdi evlendirmeli. Eve galın gaturmalı. Allah koruya çocuğu aldatıp da bir yere ış güvesi alular ise bız ne ya-

1. Resmî kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer. (Y.N.)

par? Bir avda iki ihtıyar kadın... Galın evin şenliğidir. Bu şocuğu evlendirelim,” dedi.

“Yok yok dadı. Korkma, benim Talat’ı görmez misin ne kadar usludur. Beni ne kadar sever. Hiç o beni bırakıp içgüveyisi olur mu? Hiç sen ona merak etme. O benim bileceğim şeydir. Talat daha çocuk, o yaşında çocuğu evlendirmek hatadır.”

“Ah hanım... Bu İstanbul fena... Kızlar hanımlar incecik birer yaşmakla çıkar gazar. Gözel şocuk gorur. Aşinalık eder. Şocuk da ne kadar olsa şocuk aldanur da ben korkar hanım. Ben şok korkar. Bugun Talat Bey, şok düşünür. Hasta değil ha, ben sana söyler hasta değil. Ama başında sevda var. İşte ben bunu hanima söyler. Yine sen bilir. Ben boyle anlar.”

“A dadı, sen de söylediğini bilmezsin. Gaipten haber vermek istiyorsun. Oğlum öyle şeylere aldanmaz. Yok yok Talat’ım usludur. Ah çok hoşnudum oğlumdan. Allah bağışlasın. Zamane gençleri gibi değil. Ah rahmetli pederi can çekişirken Talat’ı iki gözünden öpüp bana, ‘İşte bu çocuğa beraber terbiye verecektik, lakin ne çare, bana kadar müsaade etmedi. Bunun terbiyesi sana kaldı. Gevşeklik etme!’ diyerek bir eli çocuğun yüzünde ve diğer eli benim elimde olduğu halde canını teslim eyledi. Talatçığım o vakit altı yaşındaydı. Biçare pederi ne kadar severdi. Zavallı hasret gitti. Daima Cenabıhakk’a dua ederdi ki bu çocuğu terbiye edip okutmak için hiç olmazsa çocuk yirmi yaşına varıncaya dek bana ömür ver. Ne çare kaderi öyleymiş. Nur içinde yatsın! Hele bin kere hamdolsun Talatçığım pederinin istediği üzere terbiye olundu. Ah dadı, Allah’a şükredelim, böyle çocuk İstanbul’da nadir bulunur yahut hiç bulunmaz. Sorsana bir defa komşuların çocukları böyle mi? Her gece evlerine gelirler mi?”

“Allah emanet... Allah bağışlasın... Ben onu dimez. Ama bizim mamlakatta şocuk on beş-on altı yaşında ev-

lenir. Hep böyle. Bu İstanbul'da otuz yaşında, kırk yaşında evlenilir. Talat Bey şimdi kaç yaşındadır?"

"İşte şimdi nisan çıksın, mayısın beşinde on dokuza basar."

"Maşallah! Vakti geçmiş. Bizim mamlakatda ola idi dört sene avvel evlenir. A, hanım nasıl geçiyor zaman! Nasıl geçiyor zaman! Su gibi geçiyor zaman! Ben galdi iki sene geçdi. Talat Bey doğdu."

"Demek olur ki senin geldiğinden sekiz sene sonra ben dul kaldım."

"Ya..."

"Talat'ın babasını iyi bilirsin öyleyse."

"Nasıl bilmez? Rahmet canına, çok iyi adam idi. Ah melek gibi adam! Hişbir vakıt bana bir fena söz söylemedi. Kaç sene oldu şimdi hanım ben galdi?"

"İşte yirmi bir sene oluyor."

"Yirmi bir sene! Ah Yarabbi! İhtiyar oldu gıtdi."

"Kaç yaşında varsın acaba dadı?"

"Ne bilir ben hanım. Ben ufak kız idi. Mamlakatta ana var, baba var, karındaş, büyük kız karındaş... Ev tolu benim. Bir gun ben başka kızlar beraber seyre şıktı. Kasabadan uzak. Uş saat, dört saat uzak. Orada uş adam galdi. Ecderha gibi at binmiş. Uzun sungı elde. Bizi aldı ama aldattı bizi. Anaya gider, babaya gider didi. On gun, on beş gun gıttık. Mısır'a galduk. Ah Mısır! Büyük kasaba... Gozel... Başka kız Mısır'da sattı. Beni aldı. Gamiya kodu. Tunus'a gaturdu. Tunus da gozel kasaba. Ah... Tunus'ta beni satdı. Bir afandi aldı. Büyük afandi. Büyük saray var. İki yüz halayık Arap... Beyaz... Uşak... Kul şok... Atlar ne kadar... Ne kadar... Kırk sofraya... Elli sofraya kurulu her gun. Orada yirmi sene oturdu ben. Sonra azat oldu. Buraya galdi. Hanım aman?"

"Peki. Yirmi sene Tunus'ta oturdun. Yirmi bir sene de burada. Oldu kırk bir. Seni esir tuttukları vakitte kaç yaşındaydın?"

Aşk iştirler ama aşk denilen şeyin o anda hissettikleri hal olduğunu bilmezler, işte tabiat bütün insanlara aşkı eşitçe dağıtıp hiç kimseyi mahrum bırakmamıştır. Akılsız, ilimsiz, huy yumuşaklığından uzak, faziletsiz, sabırsız, merhametsiz, utanmaz insan bulunur. Lakin aşksız insan bulunmaz.

1873'te yayımlanan *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*, Türk edebiyatının ilk romanlarından biri olmasının yanında, sonraki yüzyıllarda edebiyatımızın odağında olacak olan kimi temel meselelerin de ilk defa işlendiği önemli kaynaklardan biridir.

Şemsettin Sami'nin, Osmanlı toplumunda özellikle kadın-erkek ilişkilerinin kapalılığını ve bunun getirdiği sorunları işaret ettiği romanı, aynı zamanda o dönem İstanbul'unun sokak ve ev hayatına dair, Türk ailelerinin yaşamına dair de önemli veriler içeriyor.

Edebiyatımızın bu temel eserini, Fatih Altuğ'un, yazarın üslubunu korumaya özen göstererek yaptığı titiz çalışmayla, günümüz Türkçesine uyarlanmış olarak yayımlıyoruz.

#edebiyatımızınmirası #ilkroman #melodram #aşk #konak #mektup #facia

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [@](#) | [X](#) canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-4697-0

9 789750 746970